
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ЯК ПРОЦЕС ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ

Віолетта КОНОВАЛОВА

Олег БУЛУЛУКОВ

Розслідування злочинів – це процес пізнання події злочину, який спрямований на встановлення обставин скоєння злочину та особи, яка його вчинила. Мета пізнання в будь-яких сферах життя людини завжди передбачає встановлення істини, про що йдеться в численних філософських дослідженнях. Розслідування злочинів не є винятком і як різновид діяльності людини також закінчується встановленням об'єктивної істини. Можна стверджувати, що поняття “об'єктивна істина” в розслідуванні злочинів і загальноприйняте поняття “істина” мають одне і теж значення. Підтвердженням цього є те, що під час розслідування встановлення об'єктивної істини засновано на використанні традиційних загальнологічних прийомів пізнання. У той же час, пізнання в розслідуванні злочинів має свою специфіку, яка окреслена специфікою предмета пізнання та тим, що пізнання здійснюється у встановленому законом порядку.

При розслідуванні скоєного злочину встановлення об'єктивної істини пов'язано із встановленням обставин злочину, що дозволяє створити ідеальну модель механізму його вчинення. У своїй основі така модель має пізнані факти, а саме: спосіб вчинення, спосіб приховування, місце, час, предмет посягання, сліди злочину, характеристику особи потерпілого і підозрюваної особи та ін. У зв'язку з тим, що розслідування має ретроспективний характер, значення набуває те, наскільки об'єктивно встановлені факти відображують механізм злочину.

Встановленню істини завжди кореспондують положення кримінальної процесуальної науки щодо шляхів її вста-

новлення, що знаходить своє відображення в регламентації досудового розслідування. Однак встановлення об'єктивної істини в розслідуванні можливо лише при використанні розроблених криміналістикою окремих методик розслідування злочинів. Пропоновані криміналістичною наукою методи розслідування окремих видів злочинів – це концентровані рекомендації щодо шляхів пізнання зазначених злочинів та встановлення об'єктивної істини в розслідуванні.

Пізнання при розслідуванні злочинів залежить від багатьох факторів. Одним із таких факторів є оцінка отриманої інформації. Процес оцінки – це процес встановлення істинності певного факту, встановлення його відношення до об'єктивно існуючої дійсності. Після встановлення, що окремий пізнаний факт є відображенням об'єктивної дійсності, процес пізнання спрямовується на встановлення і пізнання інших фактів події злочину. Виключити оцінку з поняття “об'єктивна істина” в розслідуванні неможливо, тому що при її відсутності встановленні факти не мали б логічного зв'язку між собою, що не дозволило б робити об'єктивні висновки про обставини скоєного злочину. Крім цього, встановлені в розслідуванні факти без їх оцінки не можуть бути розглянуті як об'єктивна істина. Правильність оцінки інформації, отриманої в результаті проведення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, набуває особливого значення у випадках, коли виникає необхідність встановити зв'язок між фактами, в ситуації відсутності будь-якої інформації про такий зв'язок. У таких випадках висновки слідства залежать від суб'єктивної оцінки наявної інформації про злочин і від того, наскільки правильно було обрано шлях пізнання злочину.

Іншим, не менш важливим фактором є об'єктивний і глибокий аналіз наявної інформації. Правильні висновки і побудова об'єктивних висновків – це визначення оптимальних шляхів пізнання при розслідуванні злочинів, висунення слідчих версій, знаходження причинно-наслідкових зв'язків

виникнення шуканих фактів та ін. Однак слід зазначити, що суб'єктивний умовивід може бути визнаний дійсним лише в тому випадку, коли він об'єктивно відображає реальну обстановку скоєння злочину. Останнє передбачає наявність у особи, що здійснює пізнання, знань психології і методики розслідування певного виду злочинів.

З огляду на це виникає закономірне питання про співвідношення пізнання окремих фактів при розслідуванні злочину і поняття “об'єктивна істина”. Очевидно, що окремі факти, пізнані у процесі розслідування, є лише проміжною ланкою по відношенню до фактів, встановлення яких можна вважати об'єктивною істиною. Це пояснюється тим, що встановлення обставин скоєного злочину пов'язане з встановленням низки фактів, які пояснюють і підтверджують ці обставини. Пізнання цих фактів є обов'язковим по відношенню до обставин скоєння злочину, оскільки останні визначаються та обґрунтовуються цими фактами. Тому при їх встановленні використовуються слідчі (розшукові) дії як джерела доказів у провадженні. Отже, необхідно відзначити, що весь процес розслідування являє собою безперервний рух пізнання від окремо встановлених фактів до складного комплексу обставин, що багатогранно відображають шукану істину.

Процес пізнання на досудовому розслідуванні ґрунтується на здатності особи, яка провадить розслідування, об'єктивно відображати дійсність. Використовуючи методи пізнання, ця особа пізнає конкретну подію, що мала місце в дійсності, якою є подія злочину та її наслідки. Істина, яка є кінцевою метою пізнання встановлених фактів в процесі розслідування, означає встановлення достовірності всіх фактів та їх належність до події злочину. Помилки, які виникають у процесі пізнання та які пов'язані з неправильним аналізом або оцінкою окремих фактів, можуть призвести до захоплення окремою версією, повести процес пізнання у хибний бік та перешкодити встановленню об'єктивної істини в розслідуванні.

Питання пізнання і встановлення об'єктивної істини на досудовому розслідуванні мають теоретичне і практичне значення. Цілеспрямовані дії, що сприяють встановленню істини при розслідуванні різних видів злочинів, дозволяють знаходити шляхи встановлення окремих фактів і всього комплексу обставин скоєного злочину. Пізнання вчиненого злочину протягом досудового розслідування неминуче приведе до встановлення об'єктивної істини як необхідної умови досягнення цілей кримінального судочинства.

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, ПРОЦЕСУ, КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тези IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(26 лютого 2021 року)

БК 68.68
А43

Актуальні проблеми кримінального права, процесу, А43 криміналістики та оперативно-розшукової діяльності : тези ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 26 лютого 2021 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2021. 756 с.

Видання містить тези доповідей ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності”, яка відбулась 26 лютого 2021 року в м. Хмельницький на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

БК 68.68
© Видавництво НАДПСУ, 2021